

K VÝVOJI PRÁVNÍ SUBJEKTIVITY POLITICKÝCH STRAN

VLADIMÍR MIKULE

Od 23. ledna 1990, kdy nabyl účinnosti tzv. malý zákon o politických stranách (č. 15/1990 Sb.), jsou u nás politické strany a politická hnutí právními osobami a jsou tedy způsobilé vlastním jménem vystupovat v soukromoprávních i veřejnoprávních vztazích.¹ K tomuto jednoznačnému řešení však právní řád dospíval jen pomalu a složitými cestami, které jsou zajímavé už proto, že ilustrují dobové politické a právní poměry. Připomenutí tohoto vývoje však může být užitečné i z důvodů nadmíru aktuálních. Např. v probíhajícím tzv. druhém boji o Lidový dům v Praze jak se nynějším soudním sporům v této věci někdy říká, jde totiž také o to, zda při tzv. sloučení Československé sociální demokracie s Komunistickou stranou Československa 27. června 1948 šlo o pouhé sloučení fakticky existujících organizačních struktur bez právní subjektivity anebo o „sloučení“ právnických osob způsobené právním úkonem, jehož vady by bylo možno vytýkat (nedostatek oprávnění jednacích orgánů, nedostatek svobody projevu vůle apod.).² Pokusím se proto vývoj právního postavení politických stran alespoň naznačit.

I.

Moderní politické strany vznikaly a postupně nabývaly na významu už za Rakousko-Uherska, tehdejší právní řád je však jako subjekty zvláštního druhu nebrál na vědomí. Spolkový zákon z roku 1852 (císařský patent č. 253/1852 ř.z.) nepřipouštěl zřizování spolků, „jež sobě kladou za účel věci, které náležejí v obor

¹ § 4 a § 9 zákona č. 15/1990 Sb., § 3 odst. 1 a § 21 zákona č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu výslovně konstatuje, že komunistický režim v letech 1948 až 1989 upíral občanům jakoukoliv možnost svobodného vyjádření politické vůle, prakticky postavil vůli a zájmy komunistické strany a jejich představitelů nad zákon atd.

zákonodárství nebo správy veřejné“ (§ 3). Pozdější spolkový zákon z r. 1867 (č. 123/1867 ř.z.) přiznával obecně spolkům právní osobnost, spolky politické (které blíže nedefinoval) však podroboval přísnému režimu: za jejich členy nesměli být přijati cizozemci, ženy a nezletilci, musely oznamovat své členy státnímu úřadu, nesměly zakládat pobočné spolky a tvořit mezi sebou svazy, nesměly užívat spolkové odznaky. Za jistých okolností mohla být činnost každého spolku příslušným státním úřadem (také však starostou některé obce) zastavena. Také z těchto důvodů se tehdejší politické strany režimu politických spolků zpravidla nepodrobovaly a existovaly proto je de facto. Ačkoliv měly postupně stále větší politický vliv a význam, při tehdy obecně uplatňovaném většinovém volebním systému se problém jejich právní subjektivity patrně ještě v celé šíři neprojevoval. Např. J. Pražák se o politických stranách ani ve druhém vydání svého Rakouského práva ústavního (1902) nezmiňuje.³ J. Heidler podal v roce 1914 podrobný přehled českých politických stran a jejich organizace, mluvil o jejich novinách, časopisech a různých podnicích (byly to i banky, sociální demokracie měla 30 dělnických domů atd.), o problému jejich právní subjektivity se však nezmiňoval.⁴

II.

Právní řád samostatného Československa „zaváděje na jedné straně důsledně zásadu poměrného zastoupení, ponecháváje však, co se týče úpravy politických stran, na druhé straně stav, jaký byl před zavedením oné zásady, tedy za platnosti principu majoritních voleb, zůstal nedůsledně státi uprostřed cesty, skýtaje tím aplikaci příslušných norem velmi značné, ba někdy přímo nepřekonatelné obtíže“.⁵

Ústavní listina z roku 1920 sice zaručovala právo tvořit spolky a stanovila, že spolek může být rozpuštěn, jen když jeho činností byl porušen trestní zákon nebo veřejný pokoj a řád (§ 113 odst. 1, 2.), o politických stranách však odborné ustanovení neměla a zmínila se o nich jen na jediném místě, v souvislosti s vytvářením tzv. stálého výboru Národního shromáždění (§ 54 odst. 3).

Volební a některé další veřejnoprávní předpisy se o „stranách“ výslovně zmiňovaly, někdy i takovým způsobem, který navozoval dojem, že se jejich majetkoprávní subjektivita uznává. Např. řád volení do poslanecké sněmovny ukládal straně složit

³ Smysl ust. § 4 zákona č. 135/1867 ř.z., o právu shromažďovacím, podle něhož se tento zákon nevztahuje na shromáždění voličů k rozmluvám o volbě (zu Wahlbesprechungen), konané v době vypsaných voleb, nikoliv však pod širým nebem, viděl v tom, aby se voliči mohli „mezi sebou umluvit o tom, koho by za poslance měli zvoliti“ (Rakouské právo ústavní, část třetí, druhé vydání, Jednota právníká v Praze, 1902, str. 104)

⁴ České politické strany v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, J. R. Vilímek, Praha 1914

⁵ Weyer, F.: Československé právo ústavní, Melantrich, Praha 1937, str. 123

zálohu na úhradu nákladů spojených s rozmnožením kandidátních listin a zavazoval ji k náhradě celého tohoto nákladu, jestliže v žádném volebním kraji nezískala mandát.⁶ K první povinnosti bylo však podotýkáno, že je úplně lhostejné, kdo za stranu bude plnit, druhou povinnost pak specifikoval zákon sám tím způsobem, že za onu část nákladu, kterou by jinak hradil stát, ručili (vykládáno ve smyslu „odpovídali“) solidárně kandidáti této strany i voliči, kteří podepsali kandidátní listinu.⁷

Za těchto okolností, kdy byla stranám jakožto jen fakticky existujícím útvarům přiznávána určitá práva a ukládány určité povinnosti, zákon, který by obecně upravil jejich vznik a organizaci, však vydán nebyl, dovolil Nejvyšší správní soud, že „předpisy dosavadních zákonů dlužno vykládat jen tak, jak znějí, tj. že se politickým stranám jako útvarům existujícím v zásadě jen fakticky, přiznávají jen ona práva a ukládají jen ony závazky, jež zákon sám stanoví, takže ve všech ostatních relacích zůstávají i nadále nezpůsobilými státi se subjekty práv a závazků“ (Boh. 6684/1927; obdobně i Boh. 7190/1928 a nálezy volebního soudu z 8. 2. 1928 č. 47, Kosch. 191/IV).

Korporačnost politické strany nepřipouštěl ani Nejvyšší soud (Vážný 5993/7450, 7762, 7826, 8612, 10346, 10606). J. Sedláček to vysvětloval tím, že třetí osoby musí mít záruku, aby nebylo jednáno in fraudem eorum: u spolků se lze opírat o úřední fakt, jímž je schválení jeho stanov správním úřadem pověřeným spolkovou policií (vznik kooperace je vázán předpisy práva veřejného), u politických stran které se jako spolky nekonstituovaly, však tato opora chybí.⁸ Někteří autoři sice i politické strany považovali za právnické osoby ve smyslu ust. § 26 o.z.o. z r. 1811, jejich názory se však v soudní judikatuře neprosadily.⁹

Podle F. Weyra se tu projevovala liberalistická politická tendence, která nechtěla činnost politických stran podrobit ani liberálnímu ustanovením spolkového zákona z r. 1867, což mělo ovšem i ten „zajisté nechtěný“ důsledek, že politické strany nebylo možno považovat za samostatné právnické osoby, tedy nositele závazků a oprávnění zejména majetkoprávních.¹⁰ Působily tu zřejmě představy, že pokus o právní úpravu politických stran, jejichž vznik, organizace a působnost časově předcházející vzniku zákonodárského orgánu, tedy orgánu právo tvořícího, byl jakýmsi anachronismem, že pro občanskou svobodu by bylo nebezpečné, kdyby

⁶ § 29 odst. 1, 2 zákona č. 123/1920 Sb., kterým vydává se řád volení do poslanecké sněmovny

⁷ Na subjektivitu strany tedy nemohlo dojít (Dusil, V. – Kliment, J.: Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého, V. Linhart, Praha 1936, str. 253)

⁸ Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, díl první, V. Linhart, Praha 1935, str. 257

⁹ Např. Hartman, P.: Die politische Partei in der tschechoslowakischen Republik, 1931, str. 89

¹⁰ Československé právo ústavní, str. 122

politické strany byly omezovány tím právním řádem, jehož obsah samy určují, že právní regulace politických stran by znamenala jejich „postátnění“ pod.¹¹

Politické strany tedy nemohly mít svůj majetek, nemohly mít zaměstnance, nemohly držet akcie atd. Závazky, které v zájmu politické strany podstupují fyzické osoby, postihují podle všeobecných zásad soukromého práva jenom tyto fyzické osoby (Vážný 5994/1926), objednávka pro politickou stranu jde na vrub objednatelce (Vážný 7826/1928), osoba která jedná jménem politické strany a z jejího domnělého příkazu, jedná na svou pěst a nabývá pro sebe práva a povinnosti (Vážný 10347/1930) atd.

Za této situace z právního hlediska „visely ve vzduchu“ i organizační předpisy politických stran, které – na rozdíl např. od stanov spolků ve smyslu spolkového zákona – neměly žádný vztah k právnímu řádu: nikde nebylo stanoveno, že politické strany musejí mít stanovy, jaké mají mít orgány, jak se zjistí jejich vznik a zánik, resp. vznik a zánik členství v nich atd.¹² Soudní praxe uznávala organizační předpisy stran i strany samotné v tom stavu, v jakém se fakticky nacházely. „Jestliže sjezd (politické strany) sám – třeba snad nebyly dodrženy všechny formální předpisy organizačním řádem předepsané – jako takový se konstituoval a učinil usnesení, pak otázka, zda sjezd ten byl svolán s ohledem na platný organizační řád způsobem bezvadným či nikoliv, je jen interní záležitostí strany, o níž sluší rozhodnout jen straně samé; pokud jeho usnesení není odstraněno usnesením jiného sjezdu strany, musí volební soud od usnesení tohoto vycházet.“ (nálezy volebního soudu z 19.5.1928 č. 94, Kosch. 192/IV)

Stesky na to, že politickým stranám jako jen fakticky existujícím útvarům nelze zastavit činnost ani je nelze rozpustit, vedly k razantním rozhodnutím Nejvyššího správního soudu z 26.10.1935 č. 18.603/1935: Pokud politická strana splňuje pojmové znaky spolku ve smyslu spolkového zákona č. 134/1867 ř.z., dopadá na ni ust. § 28 odst. 2 tohoto zákona upravujícího zastavení činnosti spolku, i když jako spolek organizována není, protože „politické strany ze zákona spolkového vyňaty nejsou“.

V té době však byl již v účinnosti zákon č. 201/1933 Sb., o zastavení činnosti a o rozpouštění politických stran, který sice na pouhé faktičnosti politických stran zásadně nic nezměnil, zákonodárce tu však narazil „na veškeré obtíže, jež nutně musí nastat vždy, má-li být právními prostředky postihován útvar žijící mimo právní řád“.¹³ Sankční důsledky mířily jak proti straně a jejím členům, tak

¹¹ Weyr, F.: Politické strany. Slovník veřejného práva československého, sv. III, Polygrafia, Brno 1934, str. 177 n

¹² Weyr, F.: Československé právo ústavní, str. 123

¹³ Dusil, V. – Kliment, J.: Spolky ..., str. 161

proti sdružením (spolkům) i obchodním společnostem, družstvům apod., která „vystupovala navenek jako složky strany“, popř. „sloužila účelům strany“, a bylo možno zastavit vydávání periodických tiskopisů, které „sloužily účelům strany“. Zabavoval se „majetek strany“, jímž se rozuměl „majetek, který straně náleží, dále majetek, který někdo za stranu drží a vůbec majetek, který zřejmě sloužil nebo byl určen jen účelům strany“. Oprávnění vlády zastavovat činnost politických stran a rozpouštět je bylo časově omezováno (původně datem 1.1.1935, pozdějšími zákony bylo zmocnění obnoveno – avšak jen, pokud jde o rozpouštění – až do 1.1.1938).¹⁴ Zákon č. 201/1933 Sb. dosud nebyl výslovně zrušen.¹⁵

III.

V prosinci 1938, tedy v době tzv. druhé republiky, bylo na základě tehdejšího zmocňovacího ústavního zákona vydáno vládní nařízení č. 355/1938 Sb., o politických stranách.¹⁶ Vznik nových politických stran vázalo na povolení vlády a výslovně stanovilo, že předpisům spolkového práva politická strana nepodléhá (§ 5). Politická strana byla právní osobou a mohla samostatně nabývat práv a zavazovat se (§ 3 odst. 1).

Po válce měl tento předpis z doby nesvobody zajímavé osudy. Podle ústavního dekretu presidenta republiky o obnovení právního pořádku¹⁷ ústavní a jiné právní předpisy československého státu, vydané do 29. září 1938 včetně, pocházející ze svobodné vůle československého lidu a jsou československý právní řád; předpisy z doby nesvobody (30.9.1938 až 4.5.1945) jest na zcela přechodnou dobu i nadále používat, pokud se nepřičí svým obsahem znění nebo demokratickým zásadám československé ústavy (čl. 1, 2). Výslovně však byla použitelnost vládního nařízení zrušena teprve dnem 15.11.1946, kdy nabyl účinnosti zákon č. 195/1946 Sb. o použitelnosti předpisů z doby nesvobody (§ 2 odst. 2 zákona a bod B/1/4. jeho přílohy). Tím však ještě den zrušení použitelnosti nebyl stanoven definitivně, protože zákon příslušným ministrům ukládal (§ 9 odst.3), aby u předpisů, které byly zrušeny podle § 2 zákona a jichž se přestalo používat před počátkem účinnos-

¹⁴ Zákony č. 269/1934, 132/1936 a 317/1936 Sb.

¹⁵ Vzhledem k nynější zákonné úpravě by patrně mohla být nadále použitelná zejm. jeho ustanovení upravující následky rozpouštění politické strany (srov. § 16 zákona č. 424/191 Sb.). Vládní nařízení č. 355/1938 Sb. o politických stranách, zrušilo tento zákon jen zčásti (§ 11, 15) – o jeho dalším osudu viz níže. Zrušeno nebylo ani prováděcí vládní nařízení č. 202/1933 Sb., upravující postup při zabavení, úschově a správě majetku rozpouštěných politických stran. Uplatnění těchto starých předpisů by ovšem naráželo na četné problémy (odlišná celková právní atmosféra, právní terminologie atd.)

¹⁶ Později novelizované vládní nařízení z ledna 1939 č. 4/1939 Sb.l.

¹⁷ Ústavní dekret č. 11/1944 Úř. věst. čsl. (vyhl. č. 30/1945 Sb.).

ti zákona, ve Sbírce zákonů vyhlásili den, kdy se předpisu přestalo používat: tím dnem pak zrušení použitelnosti nabývalo účinnosti. Ohledně vládního nařízení o politických stranách tak učinila až vyhláška některých členů vlády z 8. 2. 1949 (č. 51/1949 Sb.), kterou bylo zjištěno, že se tohoto předpisu nepoužívá již od 5. 5. 1945. Teprve v únoru 1949 tedy bylo formálně vysloveno, že od 5. 5. 1945 byla použitelnost nařízení zrušena a že tím dnem byl obnoven dřívější právní stav v úpravě vyplývající z předpisů platných v tento den (§ 3 zákona), jímž byl v tomto případě stav před vydáním vládního nařízení č. 355/1938 Sb.

IV.

Po válce se tedy stav, nastíněný v oddílu II. teoreticky nezměnil, politická situace však byla odlišná. V zemích České a Moravskoslezské působily pouze čtyři politické strany (fakticky obnovené, resp. přetvořené), politicky sdružené v Národní frontě; všechny měly své zastoupení ve vládě.

O tom, jaké kuriozní situace mohly vznikat, svědčí např. nález Nejvyššího správního soudu z 30. 12. 1946 (Boh. 1508/1946). Dozvídáme se z něj, že rozhodnutím České národní rady z 11. 5. 1945 byly veškeré podniky družstva „Novina“ odevzdány Komunistické straně Československa, Zemský národní výbor v Praze však výměrem ze srpna 1945 stanovil, že dokud politické strany nebudou právními osobami, veškeré podniky firmy „Novina“ budou zastupovat osoby, které výslovně určil (jejich politická příslušnost uvedena není) jako členy sboru vykonávajícího národní správu podle dekretu č. 5/1945 Sb. (srov. § 3 a § 17 odst. 2 dekretu). Naproti tomu tentýž ZNV v únoru 1946 připustil, že akciová společnost Cíl a veškerý její majetek jsou majetkem Československé sociální demokracie jakožto jediné držitelky akcií. Zdá se tedy, že názor na právní subjektivitu politických stran se postupně měnil.

Hned po volbách v roce 1946 (tedy ještě v době, kdy použitelnost vládního nařízení o politických stranách nebyla formálně vyřešena) uložila vláda ministrům vnitra, aby předložil osnovu zákona o politických stranách.¹⁸ Není mi známo, jak daleko přípravné práce na této osnově dospěly, Národnímu shromáždění však návrh takového zákona předložen nebyl.¹⁹

V souvislosti s přípravami nové ústavy se celkem všeobecně uznávalo, že po-

¹⁸ Přípravná opatření vládní k provádění budovatelského programu Gottwaldovy vlády, usnesení vlády ze dne 16. 7. 1946 (vydalo ministerstvo informací, Praha 1946, str. 25).

¹⁹ Naproti tomu byly přijaty např. zákon o jednotné odborové organizaci (č. 144/1946 Sb.) a zákon o organizaci zemědělců republiky Československé (č. 145/1947 Sb.), který dokonce Ústřední radě zemědělců, jednotným svazům zemědělců a jejich okresním a místním sdružením přiznával postavení „samostatných korporací veřejného práva“.

stavení politických stran má být v určité míře upraveno přímo v ústavě a že mají mít právní subjektivitu. V koncepci KSČ, prezentované generálním zpravodajem V. Procházkou, „politické strany a jejich složky mají co do majetkových práv postavení právnických osob“.²⁰ Většina právních aspektů (např. Weyr, Kubeš, Hoetzel, Bušek, Meisner) poukazovala na to, že politické strany jsou „hlavní hybnou pákou všeho veřejného života“ a musejí proto přestat být „v právním stínu“, přímo v ústavě má být proto stanoveno, jak politická strana vzniká a zaniká a že je samostatnou právnickou osobou, také však jakým způsobem vzniká relevantní vůle uvnitř politické strany.²¹ Menšina expertů se vyslovila, aby podrobnější úprava byla svěřena obyčejnému zákonu, který by též stanovil, v jakém rozsahu mohou být politické strany právnickými osobami.²²

V.

Nová ústava byla ovšem přijata až po únoru 1948, tedy po převzetí politické moci komunistickou stranou, a o politických stranách už nestanovila vůbec nic, tedy ani to, co tato strana byla původně ochotna připustit. V jejím základním článku IV. bylo pouze uvedeno, že „k obstarávání věcí veřejných a k uplatňování svých demokratických práv vytváří lid dobrovolné organizace, zejména politické, odborné, družstevní“ (a příkladmo byly uvedeny i další), úprava výkonu práva spolčovacím však byla svěřena obyčejnému zákonu (§ 24).

Nový zákon o dobrovolných organizacích (a shromážděních) byl přijat v roce 1951 (č. 68/1951 Sb.). Zrušil sice starý zákon o spolčovacím právu z roku 1867, o politických stranách ani o „politických dobrovolných organizacích“ se však výslovně nezmínil.²³ Nezmínila se o nich ani oficiální vysokoškolská učebnice z r. 1953 (mluvila jen o komunistické straně a její „vedoucí úloze“, nikoliv však o jejím právním postavení).²⁴

Ústava z roku 1960 už sdružování pracujících v dobrovolných společenských organizacích s „obstaráváním věcí veřejných“ výslovně ani nespojovala a tvářila se, jako by existovala jenom strana komunistická, kterou prohlásila za vedoucí sílu

²⁰ Příprava Ústavy ČSR v letech 1946–1948. Soubor dokumentů. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR ve spolupráci se Státním ústředním archivem, Praha 1993, str. 185, 198

²¹ Příprava ústavy ..., str. 234, 235, 241, 242.

²² Příprava ústavy ..., str. 242.

²³ Tento zákon byl nahrazen až po listopadu 1989 zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, který už obsahuje výslovné ustanovení, že se na sdružování občanů v politických stranách a politických hnutích nevztahuje, protože před ním již byl přijat tzv. malý zákon o politických stranách č. 15/1990 Sb.

²⁴ Československé státní právo, Orbis, Praha 1953, str. 72 n.

ve společnosti a ve státě (čl. 4 a 5).²⁵

Postavení politických stran tedy nebylo ani po únoru 1948 výslovně právně upraveno, někteří autoři – zvláště V. Pavlíček – však tvrdili, že dobrovolnými společenskými organizacemi jsou vedle dobrovolných organizací ve smyslu zákona č. 68/1951 Sb. i politické strany a že politické strany jsou jakožto společenské organizace socialistickými organizacemi ve smyslu práva hospodářského, občanského i pracovního, takže jsou způsobilé vstupovat vlastním jménem do právních vztahů.²⁶ Tento názor podporovaly i některé komentáře k jednotlivým právním kodexům, takto se také politické strany v praxi chovaly.²⁷

Zajímavou ilustrací tehdejší situace je uplatnění zákona č. 123/1948 Sb., o znárodnění polygrafických podniků, vůči akciové společnosti Cíl, která byla v té době „v rukou“ Československé sociální demokracie a jejímž vlastnictvím byl též Lido-vý dům v Praze. Zákon totiž stanovil, že znárodnění se netýká vydavatelských, nakladatelských a knižkupeckých podniků politických stran zastoupených v Národním shromáždění. Státní orgány 50. let uznaly, že nemovitosti a.s. Cíl, sloužící vydavatelské činnosti, znárodněny nebyly. Ačkoliv tedy jejich vlastníkem zůstala i nadále a.s. Cíl, za vlastníka se prohlásila KSČ a na základě svého prohlášení byla také jako vlastníka zapsána v evidenci nemovitostí. Pak ovšem nemohla převést vlastnictví k těmto nemovitostem na Československou sociální demokracii, s níž o tom v březnu 1990 uzavřela hospodářskou smlouvu, protože sama vlastníkem nebyla.

Zákon o Národní frontě z podzimu 1968 (č. 128/1968 Sb.) přinesl jako novum úpravu zákazu činnosti politické strany; mluvil o ní jako o „organizaci“, což však – soudě podle kontextu – nějaký zvláštní právní význam mít nemělo. Ostatně zákon byl zakrátko zrušen.

Tak se jen potvrdilo to, co konstatoval V. Pavlíček v r. 1969, totiž, že minulý režim měl ke speciální právní úpravě politických stran „naprostý odpor“: jako důvod bylo mj. uváděno, že politické strany stojí nad státem a proto není vhodné je upravovat a tedy omezovat, politicky však šlo patrně spíše o to, aby nekomunis-

²⁵ Za těchto okolností se nemohly ostatní – fakticky trpěné – strany o politickou moc ucházet, jejich úkolem bylo pouze vedoucí síle přitakávat a šlo tedy o pouhé pseudostrany. Jak se však dívat např. na sociální demokracii, která proklamovala své další trvání v zahraničí?

²⁶ Např. Pavlíček, V.: Pojem dobrovolné společenské organizace, Sborník prací z veřejného práva k 65. narozeninám prof. Levity, Univerzita Karlova, Praha 1967, str. 146; tentýž: Politická práva, spolčovací a shromažďovací zákon, Socialistická zákonnost č. 3/1969, str. 143 n.

²⁷ O tom, že i před listopadem 1989 mohly politické strany vstupovat do majetkoprávních vztahů, nepřímo svědčí zákonodárné opatření PFS č. 177/1990 Sb., o některých opatřeních týkajících se majetku politických stran atd., i nařízení vlády ČSFR č. 212/1990 Sb., o odnětí nemovitého majetku státu v trvalém užívání KSČ.

tickým stranám nebyla poskytnuta výslovná legální platforma.²⁸

V.

Závěrem lze konstatovat, že Ústava ČR sice proklamuje svobodný a dobrovolný vznik a volnou soutěž politických stran (čl. 5), jinak ale jejich právní postavení neupravuje. Naproti tomu Listina základních práv a svobod přikazuje oddělení politických stran a politických hnutí od státu a zaručuje státním občanům ČR základní právo zakládat politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich, jehož výkon může být omezen jen z důvodů Listinou stanovených (čl. 20). Úvaha o podrobnější právní úpravě byla tedy přenechána obyčejnému zákonodárci. Posouzení nynějšího zákona je však už otázkou samostatnou.

²⁸ Pavlíček, V.: Politická práva..., s. 143.